A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (második tanács)

2013. június 13.*

„Fellebbezés — Regionális állami támogatások — Szardínia szállodaiparának javát szolgáló támogatások — Új támogatások — Létező támogatási program módosítása — Helyesbítő határozat — Ilyen határozat elfogadásának lehetősége — 659/1999/EK rendelet — A 4. cikk (5) bekezdése, a 7. cikk (6) bekezdése, a 10. cikk (1) bekezdése, a 13. cikk (2) bekezdése, a 16. cikk és a 20. cikk (1) bekezdése — A támogatás ösztönző hatása — Bizalomvédelem”

A C-630/11. P–C-633/11. P. sz. egyesített ügyekben,

a **HGA srl** (székhelye: Golfo Aranci [Olaszország]),

a **Gimar srl** (székhelye: Sassari [Olaszország]),

a **Coghene Costruzioni srl** (székhelye: Alghero [Olaszország]),

a **Camping Pini e Mare di Cogoni Franco & C. Sas** (székhelye: Quartu Sant’Elena [Olaszország]),

az **Immobiliare 92 srl** (székhelye: Arzachena [Olaszország]),

a **Gardena srl** (székhelye: Santa Teresa di Gallura [Olaszország]),

a **Hotel Stella 2000 srl**, (székhelye: Olbia [Olaszország]),

a **Vadis srl** (székhelye: Valledoria [Olaszország]),

a **Macpep srl** (székhelye: Sorso [Olaszország]),

a **San Marco srl** (székhelye: Alghero),

a **Due lune SpA** (székhelye: Milánó [Olaszország]),

a **Hotel Mistral di Bruno Madeddu & C. Sas** (székhelye: Alghero),

a **L’Esagono di Mario Azara & C. Snc** (székhelye: San Teodoro [Olaszország]),

a **Le Buganville srl**, korábban Le Buganville di Cogoni Giuseppe & C. Snc (székhelye: Villasimius [Olaszország]),

a **Le Dune srl**, korábban: Le Dune di Stefanelli Vincenzo & C. Snc (székhelye: Arbus [Olaszország]) (C-630/11. P)

(képviselik őket: G. Dore, F. Ciulli és A. Vinci avvocati),

* Az eljárás nyelve: olasz.

a **Regione autonoma della Sardegna** (képviselik: A. Fantozzi és G. Mameli avvocati [C-631/11. P]),

a **Timsas srl** (székhelye: Arezzo [Olaszország]), képviselik: D. Dodaro és S. Pinna avvocati [C-632/11. P]),

a **Grand Hotel Abi d'Oru SpA** (székhelye: Olbia, képviselik: D. Dodaro és R. Masuri avvocati [C-633/11. P])

fellebbezőknek

az Európai Unió Bírósága alapokmányának 56. cikke alapján 2010. november 21-én (C-630/11. P. sz. ügy) és 2011. november 30-án (C-631/11. P–C-633/11. P. sz. ügyek) benyújtott fellebbezései tárgyában,

a másik fél az eljárásban:

az **Európai Bizottság** (képviselik: D. Grespan, C. Urraca Caviedes és G. Conte, meghatalmazotti minőségben, kézbesítési cím: Luxembourg)

alperes az elsőfokú eljárásban,

A BÍRÓSÁG (második tanács),

tagjai: R. Silva de Lapuerta tanácselnök, G. Arestis, J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev (előadó) és J. L. da Cruz Vilaça bírák,

főtanácsnok: Y. Bot,

hivatalvezető: A. Impellizzeri tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2013. február 28-i tárgyalásra,

a főtanácsnok indítványának a 2013. március 21-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

1 Fellebbezéseikben a HGA Srl, a Gimar srl, A Coghene Construzioni srl, a Camping Pini e Mare di Cogoni Franco & C. Sas, az Immobiliare 92 srl, a Gardena srl, a Hotel Stella 2000 srl, a Vadis srl, a Macpep srl, a San Marco srl, a Due lune SpA, a Hotel Mistral di Bruno Madeddu & C. Sas, a L'Esagono di Mario Azara & C. Snc, a Le Buganville srl, a Le Dune srl (a továbbiakban együtt: HGA), a Regione autonoma della Sardegna, a Timsas srl (a továbbiakban: Timsas) és a Grand Hotel Abi d'Oru SpA (a továbbiakban: Grand Hotel Abi d'Oru) az Európai Unió Törvényszéke T-394/08., T-408/08., T-453/08. és T-454/08. sz., Regione autonoma della Sardegna és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2011. szeptember 20-án hozott ítéletének (EBHT 2011., II-6255. o., a továbbiakban: megtámadott ítélet) hatályon kívül helyezését kérik, amely ítéletben a Törvényszék elutasította a C 1/04 (ex NN 158/03 és CP 15/2003) támogatási programról szóló „1998. évi 9. sz. regionális törvénnyel kapcsolatos N 272/98. sz. támogatás jogellenes alkalmazásáról" szóló, 2008. július 2-i 2008/854/EK bizottsági határozat (HL L 302., 9. o.) megsemmisítése iránti kereseteiket, amely határozat a közös piaccal összeegyeztethetetlennek nyilvánította a Szardíniában a szállodaiparban

megvalósított kezdeti beruházásokhoz a Regione autonoma della Sardegna által jogellenesen nyújtott támogatásokat, továbbá elrendelte e támogatásoknak a kedvezményezettjeikkel történő visszatéríttetését (a továbbiakban: vitatott határozat).

Jogi háttér

A 659/1999/EK rendelet

2 Az [EUMSZ 108. cikk] alkalmazására vonatkozó részletes szabályok megállapításáról szóló, 1999. március 22-i 659/1999/EK tanácsi rendelet (HL L 83., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet, 339. o.) 1. cikkének c) pontja értelmében „új támogatás” az „olyan támogatás, azaz támogatási program és egyedi támogatás, amely nem létező támogatás, beleértve a létező támogatások módosítását is”.

3 E rendelet 1. cikkének g) pontja szerint „támogatással való visszaélés” alatt azt kell érteni, ha „a kedvezményezett a támogatást [a jóváhagyó határozat] megsértésével használja fel”.

4 E rendeletnek „A bejelentett támogatásra vonatkozó eljárás” című II. fejezetében a 4. cikk (5) bekezdése így rendelkezik:

„A (2), (3) és (4) bekezdésben említett[, a bejelentett intézkedés előzetes vizsgálatát követő] határozatokat két hónapon belül kell meghozni. Ez a határidő a teljes bejelentés kézhezvételének időpontjától kezdődik. […]”

5 Az e rendelet ugyanezen II. fejezetében szereplő, „A Bizottság határozata a hivatalos vizsgálati eljárás lezárásáról” című 7. cikkének (6) bekezdése kimondja, hogy a Bizottság „a lehető legnagyobb mértékben törekszik arra, hogy az eljárás megkezdésétől számított 18 hónapon belül határozatot hozzon”.

6 A 659/1999 rendeletnek „A jogellenes támogatásra vonatkozó eljárás” című III. fejezetében a 10. cikk (1) bekezdése akként rendelkezik, hogy amennyiben bármilyen forrásból a Bizottság tudomására jut egy feltételezett jogellenes támogatásra vonatkozó információ, a Bizottság „késedelem nélkül megvizsgálja az információt”.

7 E rendelet 13. cikkének (2) bekezdése szerint jogellenes támogatások esetén a Bizottságot nem köti a többek között a 4. cikk (5) bekezdésében és a 7. cikk (6) bekezdésében meghatározott határidő.

8 Ugyanezen rendelet 16. cikke többek között akként rendelkezik, hogy e rendelet 7., 10. és 13. cikkét a támogatással való visszaélés esetén indított hivatalos vizsgálati eljárás keretében értelemszerűen kell alkalmazni.

9 A 659/1999 rendelet 20. cikkének szövege a következő:

„(1) Bármely érdekelt fél nyújthat be észrevételt a 6. cikk szerint, miután a Bizottság a hivatalos vizsgálati eljárás megkezdéséről határozatot hozott. Valamennyi érdekelt fél, aki észrevételt nyújtott be, és az egyedi támogatás bármely kedvezményezettje, kézhez kapja a Bizottság 7. cikk szerint hozott határozatának egy példányát.

[…]

(3) Bármely érdekelt fél kérelemre megkapja a 4. és 7. cikk, a 10. cikk (3) bekezdése és a 11. cikk szerinti határozat egy példányát.”

A 794/2004/EK rendelet

10 A 659/1999 rendelet végrehajtásáról szóló, 2004. április 21-i 794/2004/EK bizottsági rendelet (HL L 140., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 4. kötet, 3. o.) 4. cikkének (1) bekezdése akként rendelkezik, hogy a 659/1999 rendelet 1. cikkének c) pontja alkalmazásában létező támogatás módosítása alatt – a tisztán formai vagy adminisztratív jellegű módosítások kivételével – minden olyan változtatás értendő, amely nem befolyásolhatja a támogatási intézkedés közös piaccal való összeegyeztethetőségének értékelését.

Az 1998. évi iránymutatás

11 A Bizottság által kibocsátott, „A regionális állami támogatásokról (98/C 74/06)” című iránymutatás (HL C 74., 9. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet, 226. o., a továbbiakban: 1998. évi iránymutatás) 4.2 pontja többek között akként rendelkezik, hogy „[a] támogatási programoknak […] meg kell határozniuk azt, hogy a támogatást még a projekt megkezdése előtt kell kérelmezni”.

12 Ezen iránymutatás 6.1 pontja szerint a 6.2 és 6.3 pontban megállapított átmeneti rendelkezések kivételével a Bizottság a regionális támogatások közös piaccal való összeegyeztethetőségét ennek az iránymutatásnak az alapján állapítja meg, amint az hatályba lép.

A jogvita előzményei és a vitatott határozat

13 A jogvita alapját képező tényállás – amelyet a megtámadott ítélet 1–23. pontja tartalmaz – a következőképpen foglalható össze.

14 A Regione autonoma della Sardegna 1998. március 11-én elfogadta a szállodaépületek felújítását és korszerűsítését ösztönző intézkedésekről, valamint az 1993. szeptember 14-i 40. sz. regionális törvényt módosító és kiegészítő rendelkezésekről szóló 9. sz. regionális törvényt (legge regionale n° 9, incentivi per la riqualificazione e l’adeguamento delle strutture alberghiere e norme modificative e integrative della legge regionale 14 settembre 1993, n. 40, *Bollettino ufficiale della Regione Autonoma della Sardegna*, 9. szám, 1998. március 21., a továbbiakban: 9/1998 törvény), amely 1998. április 5-én lépett hatályba.

15 E törvény 2. cikke a szállodaágazat Szardíniában letelepedett vállalkozásai számára a kezdeti beruházásokhoz szubvenciók és kedvezményes kölcsönök formájában nyújtott támogatásokat, valamint a *de minimis* szabály alapján nyújtott működési támogatásokat vezetett be (a továbbiakban: eredeti támogatási program).

16 Az olasz hatóságok 1998. május 6-i levelükben bejelentették a 9/1998 törvényt a Bizottságnak, és kötelezettséget vállaltak arra, hogy azt nem alkalmazzák addig, amíg a Bizottság azt esetlegesen jóvá nem hagyja.

17 Az olasz hatóságok az 1998. június 22-i levelükben a Bizottság kiegészítő tájékoztatáskérésére válaszolva arról tájékoztatták ez utóbbit, hogy a támogatási program alkalmazására vonatkozó rendelkezéseket csak e program esetleges jóváhagyását követően fogadják el.

18 Az olasz hatóságok az 1998. szeptember 28-i levelükben arról is tájékoztatták a Bizottságot, hogy a 9/1998 törvényben előírt támogatások csak olyan projektekhez nyújthatók, amelyeket „később” kell megvalósítani, és hogy e feltételt megerősítik az említett törvény alkalmazására vonatkozó rendelkezések is.

19 A Bizottság az 1998. november 12-i SG(98) D/9547 határozatában megállapította, hogy a 9/1998 törvénnyel bevezetett, „N 272/98 – Olaszország – a szállodaipar javára nyújtott támogatás” elnevezésű támogatási program az EK 92. cikk (3) bekezdésének a) pontja értelmében összeegyeztethető volt a közös piaccal (a továbbiakban: jóváhagyó határozat).

20 A Regione autonoma della Sardegna Assessore del Turismo, Artigianato e Commerciója (idegenforgalmi, kézműipari és kereskedelmi tanácsosa) 1999. április 29-én elfogadta a 9/1998 törvény alkalmazásáról szóló 285. sz. rendeletet (*Bollettino ufficiale della Regione Autonoma della Sardegna*, 15. szám, 1999. május 8., a továbbiakban: 285/1999 rendelet).

21 E rendelet 4., illetve 5. cikke előírta, hogy a támogatások olyan projektekhez nyújthatók, amelyek a támogatási kérelmek benyújtását követően megvalósítandók, és hogy a támogatható kiadásoknak az említett kérelmeket követően kell felmerülniük. A 285/1999 rendelet „Átmeneti rendelkezés” című 17. cikke azonban előírta, hogy a rendelet első alkalmazásának szakaszában az 1998. április 5-ét, azaz a 9/1998 törvény hatálybalépését követően felmerült kiadások vagy megvalósított beruházások támogathatók.

22 A Regione autonoma della Sardegna 2000. július 27-én elfogadta a 33/3 határozatot, amely a 285/1999 rendeletet érintő eljárási hibák miatt e rendeletet hatályon kívül helyezte, valamint elfogadta a 33/4 határozatot, amely a támogatási program alkalmazására vonatkozóan új rendelkezéseket vezetett be.

23 Ugyanezen a napon Regione autonoma della Sardegna elfogadta továbbá a 33/6 határozatot, amely kimondta, hogy amennyiben a 285/1999 rendelet közzététele, amely rendelet az uniós szabályoknak nem megfelelő rendelkezéseket tartalmazott, a támogatások potenciális kedvezményezettjeiben olyan várakozást kelthetett, hogy valamennyi, 1998. április 5-ét követően megvalósított munkálat támogathatónak tekintendő, a 9/1998 törvény első alkalmazásakor figyelembe kell venni az ezen időpontot követően elvégzett munkálatokat, amennyiben azok az első éves pályázati felhívás keretében támogatási kérelem tárgyát képezték.

24 Az olasz hatóságok 2000. november 2-i levelükben tájékoztatták a Bizottságot a 9/1998 törvény alkalmazására vonatkozó rendelkezésekről, megküldve számára a 33/4 határozat másolatát, a 33/6 határozatot azonban nem említették meg.

25 Egy tájékoztatáskérésre adott válaszként az olasz hatóságok 2001. április 25-i levelükben, amelyhez újból a 33/4 határozatot csatolták, megerősítették, hogy a támogatási program, ahogyan azt alkalmazzák, megfelel az 1998. évi iránymutatásnak.

26 Az eredeti támogatási program visszaélésszerű alkalmazását kifogásoló panaszt követően a Bizottság 2003. február 26-án további információkat kért az olasz hatóságoktól.

27 Az olasz hatóságok a 2003. április 22-i válaszukban említették első alkalommal a 33/6 határozatot.

28 A Bizottság 2004. február 3-i levelében tájékoztatta az Olasz Köztársaságot az eredeti támogatási program visszaélésszerű alkalmazására vonatkozó, „C 1/04 (ex NN 158/03) számú állami támogatás – Az N 272/98 számú állami támogatás visszaélésszerű alkalmazása – Szardínia régió – Felhívás észrevételek benyújtására az EK 88. cikk (2) bekezdése alapján” című határozatáról (HL C 79., 4. o.; a továbbiakban: eljárást megindító határozat). E határozatban a Bizottság kifejtette, hogy az olasz hatóságok azáltal, hogy a támogatás kérelmezésének időpontját megelőzően megkezdett beruházási projektekhez engedélyezték támogatások nyújtását, nem tartották be a jóváhagyó határozatban foglalt kötelezettséget, sem pedig az 1998. évi iránymutatásban előírt feltételeket. A Bizottság ez alapján megállapította, hogy lehetséges, hogy az eredeti támogatási programot a 659/1999 rendelet 16. cikke értelmében visszaélésszerűen alkalmazzák, és kifejezte kétségeit a támogatás kérelmezésének időpontját megelőzően megkezdett beruházási projektekhez nyújtott támogatások közös piaccal való összeegyeztethetőségével kapcsolatban.

29 Miután beérkeztek hozzá az olasz hatóságok, valamint a Grand Hotel Abi d'Oru által tett észrevételek, a Bizottság 2006. november 22-én elfogadta az eljárást megindító határozat alapján indított eljárás helyesbítéséről és kiterjesztéséről szóló, „C 1/2004 számú állami támogatás – 9/98 regionális törvény. Az EK 88. cikk (2) bekezdése alapján folyamatban lévő C 1/2004 eljárás helyesbítése és kiterjesztése – Felhívás észrevételek benyújtására az EK 88. cikk (2) bekezdése alapján" című határozatot (HL 2007. C 32., 2. o.; a továbbiakban: helyesbítő határozat). E helyesbítő határozatban „Az eljárás helyesbítésének és kiterjesztésének okai" cím alatt a Bizottság többek között rámutatott arra, hogy az eljárást megindító határozat a 33/6 határozatot nem említi, noha e jogi aktus alapján nyújtottak 28 esetben támogatást a támogatás kérelmezésének időpontját megelőzően megkezdett beruházási projektekhez, nem pedig a 33/4 határozat alapján, ahogyan azt az eljárást megindító határozat tévesen megemlíti. Továbbá a Bizottság kiemelte, hogy a 659/1999 rendelet 16. cikke értelmében a „támogatás visszaélésszerű felhasználásának" fogalma, amelyre az eljárást megindító határozat hivatkozik, olyan helyzetekre vonatkozik, amikor az engedélyezett támogatás kedvezményezettje a támogatás nyújtásáról szóló határozatban megállapított feltételekkel ellentétesen használja fel a támogatást, nem pedig olyan helyzetekre, amikor a tagállam a létező támogatási programot módosítva új jogellenes támogatást vezet be.

30 2008. július 2-án a Bizottság elfogadta a vitatott határozatot. E határozatban a Bizottság többek között kiemelte, hogy a 33/6 határozat a bejelentett intézkedésbe olyan módosításokat vezetett be, amelyek a jóváhagyó határozat szövegével nem összeegyeztethetők. Márpedig e határozatot az EK 88. cikk (3) bekezdését, valamint az Olasz Köztársaságot az EK 10. cikk értelmében terhelő együttműködési kötelezettséget megsértve nem jelentették be a Bizottságnak. Következésképpen a Bizottság szerint a támogatási program, ahogyan azt ténylegesen alkalmazzák, nem tartja tiszteletben a jóváhagyó határozatot, ennélfogva jogellenesnek kell tekinteni azon támogatási projekteket, amelyek kivitelezése azelőtt kezdődött el, mielőtt bármiféle támogatási kérelmet benyújtottak volna.

31 A kérdéses támogatások közös piaccal való összeegyeztethetőségét illetően a Bizottság a vitatott határozatban úgy ítélte meg, hogy az Olasz Köztársaság által a 33/6 határozattal jogellenesen alkalmazott 9/1998 törvény alapján nyújtott állami támogatások a közös piaccal összeegyeztethetetlenek voltak, hacsak a támogatás kedvezményezettje e program alapján az eredeti támogatási programhoz kapcsolódó munkák megkezdése előtt nem nyújtott be támogatási kérelmet. E határozat 2. és 3. cikke szerint az Olasz Köztársaságnak az e program alapján nyújtott összeegyeztethetetlen támogatásokat haladéktalanul ténylegesen vissza kellett téríttetnie a kedvezményezettekkel, a határozatot pedig a közlésének időpontjától számított négy hónapon belül végre kellett hajtani.

A megtámadott ítélet

32 A felperesek kereseteket indítottak a Törvényszék előtt a vitatott határozat megsemmisítése iránt. Kereseteik alátámasztása érdekében tizenhárom jogalapra hivatkoztak, amelyek közül három eljárási hibákra vonatkozott, és a következőkön alapult: először is az EUMSZ 108. cikk (2) bekezdésének és a 659/1999 rendeletnek a megsértésén, másodszor az EUMSZ 297. cikk (3) bekezdésének és a 659/1999 rendelet 20. cikke (1) bekezdésének a megsértésén, harmadszor pedig a vitatott határozat indokolásának hiányain. A tíz másik jogalap az ügy érdemével kapcsolatos hibákra vonatkozott, és a következőkön alapult: először is a helyesbítő határozat jogalapjának hiányán, másodszor hatáskörrel való visszaélésen e határozat elfogadásakor, harmadszor azon, hogy a jóváhagyó határozat nem említette az előzetes kérelem feltételét, negyedszer azon, hogy a kérdéses támogatásokat tévesen minősítették jogellenesnek, ötödször az 1998. évi iránymutatás alkalmazhatatlanságán, hatodszor az ösztönző hatás fennállásával kapcsolatos nyilvánvaló mérlegelési hibán, hetedszer az EUMSZ 107. cikk (3) bekezdésének a megsértésén, nyolcadszor a pártatlanság elvének és a verseny védelme elvének a megsértésén, kilencedszer a bizalomvédelem elvének a megsértésén, tizedszer pedig a *de minimis* támogatásokra vonatkozó rendelkezések megsértésén.

33 A Törvényszék e jogalapok mindegyikét elutasította.

34 A Törvényszék először is megvizsgálta a helyesbítő határozat jogi jellegét. Miután a megtámadott ítélet 69. pontjában megállapította, hogy az állami támogatásokra vonatkozó eljárást szabályozó jogi szövegek nem rendelkeznek kifejezetten valamely folyamatban lévő eljárás helyesbítéséről és kiterjesztéséről szóló határozatról, a megtámadott ítélet 71–73. pontjában a következő megállapításokat tette:

„71 [l]ogikus, mi több, a támogatási program potenciális kedvezményezettjeinek érdekében áll, hogy – amennyiben a Bizottság a hivatalos vizsgálati eljárást megindító határozat elfogadását követően észreveszi, hogy ez utóbbi vagy hiányos tényeken, vagy pedig e tények téves jogi minősítésén alapul, helyesbítő határozat elfogadásával lehetősége kell legyen álláspontjának kiigazítására. E helyesbítő határozat ugyanis, amely az érdekelt feleket újból felhívja észrevételeik megtételére, lehetővé teszi, hogy a felek reagáljanak a Bizottságnak a kérdéses intézkedésre vonatkozó előzetes értékelésében bekövetkezett módosulásra, és e tekintetben kifejtsék álláspontjukat.

72 Egyébként ki kell emelni, hogy a Bizottság dönthetett volna úgy is, hogy először is az eljárást további intézkedés nélkül megszüntető határozatot hoz, és ezt követően új, a módosult jogi értékelésen alapuló hivatalos vizsgálati eljárást megindító határozatot hoz, amelynek lényegében ugyanaz lett volna a tartalma, mint a helyesbítő határozatnak. E körülmények között pergazdaságossági megfontolásokból és a gondos ügyintézés elve alapján a helyesbítő határozat elfogadása kívánatosabbnak tűnik, mint az eljárás megszüntetése és új eljárás indítása. Ezzel összefüggésben ki kell emelni, hogy az eljárás tárgyának helyesbítése lehetővé tette, hogy a Bizottság a megtámadott határozat meghozatalakor figyelembe vegye a Grand Hotel Abi d'Oru által az eljárást megindító határozatot követően tett észrevételeket, amire nem lett volna lehetőség akkor, ha új hivatalos vizsgálati eljárás indítása érdekében megszüntette volna az eljárást.

73 Ami az ilyen helyesbítő határozat jogi minősítését illeti, mivel e határozat hozzáadódik az eljárást megindító határozathoz, hogy ez utóbbival együtt módosított eljárást megindító határozatot alkosson, úgy kell tekinteni, hogy osztja annak jogi minősítését. E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a hivatalos vizsgálati eljárás megindításáról szóló közlemény pusztán arra szolgál, hogy a Bizottság az érdekeltektől minden olyan információt megszerezzen, amely segíti jövőbeli fellépése során (a Bíróság 70/72. sz., Bizottság kontra Németország ügyben 1973. július 12-én hozott ítéletének [EBHT 1973., 813. o.] 19. pontja, valamint a Törvényszék T-266/94. sz., Skibsværftsforeningen és társai kontra Bizottság ügyben 1996. október 22-én hozott ítéletének [EBHT 1996., II-1399. o.] 256. pontja)."

35 Másodszor, a Törvényszék megvizsgálta a 659/1999 rendeletben előírt határidők be nem tartására alapított kifogásokat. A megtámadott ítélet 96. pontjában először is megállapította, hogy e rendelet 4. cikkének (5) bekezdése – amely az előzetes vizsgálati szakasz lezárására két hónapos, a teljes bejelentés kézhezvételét követő napon kezdődő határidőt biztosít – a jelen esetben nem volt alkalmazható, mivel a kérdéses támogatást nem jelentették be a Bizottságnak. Ezt követően, ugyanezen rendelet 10. cikkével kapcsolatban – amely szerint, amennyiben bármilyen forrásból a Bizottság tudomására jut egy feltételezett jogellenes támogatásra vonatkozó információ, a Bizottság késedelem nélkül megvizsgálja az információt – a Törvényszék a megtámadott ítélet 97–100. pontjában úgy ítélte meg, hogy e rendelkezést nem úgy kell értelmezni, hogy az előzetes vizsgálati szakasz lezárására utal, hanem inkább úgy, hogy az előzetes vizsgálat megkezdéséhez kapcsolódik, a jelen ügyben pedig a panasz kézhezvétele és az eljárást megindító határozat meghozatala között eltelt, valamivel több mint tizenegy hónap időtartam nem minősíthető túlzottnak. Végül a megtámadott ítélet 101. pontjában a Törvényszék megállapította, hogy a 659/1999 rendelet 13. cikkének (2) bekezdése és 16. cikke szerint állítólag jogellenes támogatás esetén – mint az állítólag visszaélésszerűen felhasznált támogatás esetén – a Bizottságot nem köti az ugyanezen rendelet többek között 7. cikkének (6) bekezdésében megállapított határidő.

36 Harmadszor, a Törvényszék elutasította az EK 254. cikk (3) bekezdésének (amelynek helyébe az EUMSZ 297. cikk (2) bekezdésének harmadik albekezdése lépett) és a 659/1999 rendelet 20. cikke (1) bekezdésének a megsértésére alapított jogalapot, a megtámadott ítélet 106. és 107. pontjában

megállapítva, hogy a Bizottság által az állami támogatások területén elfogadott határozatok címzettjei mindig az érintett tagállamok, továbbá hogy a helyesbítő határozat címzettje kizárólag az Olasz Köztársaság volt, nem pedig a vitatott program kedvezményezettjei, következésképpen az EUMSZ 297. cikk (3) bekezdése nem kötelezte a Bizottságot arra, hogy a helyesbítő határozatról értesítse a Grand Hotel Abi d'Orut.

37 Negyedszer, a Törvényszék megvizsgálta az arra alapított jogalapokat, hogy a támogatásokat tévesen minősítették jogellenes, nem pedig visszaélésszerűen felhasznált támogatásnak. E tekintetben a Törvényszék a megtámadott ítélet 175. és 180. pontjában megállapította, hogy a jóváhagyó határozatban jóváhagyott programtól lényegesen különböző jogalap alapján nyújtott támogatásokat a 659/1999 rendelet 1. cikkének c) pontja értelmében új támogatásnak kellett tekinteni. Márpedig a 33/6 határozatból eredő módosítás nem minősíthető csekély jelentőségűnek vagy jelentéktelennek, mivel a Bizottság – ahogyan az 1998. évi iránymutatás 4.2 pontjából kitűnik – a regionális támogatási programok jóváhagyását rendszeresen azon feltételtől teszi függővé, hogy a támogatási kérelemnek meg kell előznie a projektek kivitelezésének megkezdését. Továbbá ezen új támogatásokat a 659/1999 rendelet 1. cikkének f) pontja értelmében jogellenesnek kell minősíteni, mivel a jóváhagyott program módosítását, amelyet a Regione autonoma della Sardegna a 33/6 határozat elfogadásával vitt véghez, nem jelentették be a Bizottságnak.

38 Ötödször, a Törvényszék megvizsgálta az ösztönző hatás fennállásával kapcsolatos nyilvánvaló mérlegelési hibára alapított jogalapot. Miután a megtámadott ítélet 215. pontjában hangsúlyozta, hogy az a kritérium, mely szerint a támogatás iránti kérelemnek meg kell előznie a beruházási projekt kivitelezésének megkezdését, egyszerű, releváns és megfelelő kritériumnak minősül, amely lehetővé teszi, hogy a Bizottság vélelmezze az ösztönző hatás fennállását, a Törvényszék a megtámadott ítélet 226. pontjában hozzátette, hogy meg kell vizsgálni, hogy az elsőfokú eljárás felperesei bizonyították-e, hogy a program még abban az esetben is alkalmas az ösztönző hatás biztosítására, ha a kérelmet nem a beruházási projekt kivitelezésének megkezdése előtt nyújtották be. Ezt követően a Törvényszék a megtámadott ítélet 227. pontjában mint irrelevánsakat elutasította az elsőfokú eljárás felperesei által a kedvezményezettek sajátos helyzetére, illetve magatartására vonatkozó érveket, mivel a vitatott határozat tárgya támogatási program, nem pedig egyedi támogatások. A megtámadott ítélet 231–237. pontjában a Törvényszék elutasította az elsőfokú eljárás felpereseinek azon érvét, amely szerint egyszerűen a 9/1998 törvény hatálybalépése biztossá tette a vállalkozásokat abban, hogy részesülhetnek a támogatásban. Különösen, a Törvényszék a megtámadott ítélet 232. és 233. pontjában megállapította, hogy a bejelentett támogatás közös piaccal való összeegyeztethetőségét elbíráló bizottsági határozat hiányában kizárólag azon tény, hogy a nemzeti hatóságok a támogatási program bevezetését előirányzó jogi rendelkezéseket fogadtak el, nem alkalmas arra, hogy e program potenciális kedvezményezettjeit biztossá tegye abban, hogy a programban előírt támogatásokból részesülhetnek.

39 Hatodszor, a Törvényszék elutasította a pártatlanság elvének és a verseny védelme elvének a megsértésére alapított jogalapot, a megtámadott ítélet 255. pontjában megállapítva, hogy az elsőfokú eljárás felperesei által említett azon tíz vállalkozás, amely a később hatályon kívül helyezett 285/1999 rendeletben szabályozott eljárás keretében támogatás iránti kérelmet nyújtott be, nem volt az elsőfokú eljárás felpereseivel hasonló helyzetben, mivel ez utóbbiak a beruházási projektjeikre vonatkozó munkálatok megkezdése előtt semmilyen támogatási kérelmet nem nyújtottak be, míg a szóban forgó tíz vállalkozás ténylegesen előterjesztett ilyen kérelmet, még ha olyan végrehajtási rendelet alapján is, amelyet utóbb hatályon kívül helyeztek.

40 Végül a Törvényszék megvizsgálta a bizalomvédelem elvének megsértésére alapított jogalapot. E tekintetben a megtámadott ítélet 274. pontjában először is emlékeztetett arra, hogy valamely állami támogatás szabályszerűségébe vetett jogos bizalomra – rendkívüli körülményektől eltekintve – főszabály szerint csak abban az esetben lehet hivatkozni, ha ezt a támogatást az EK 88. cikkben (amelynek helyébe az EUMSZ 108. cikk lépett) előírt eljárás betartásával nyújtották. Ugyanis a gondosan eljáró gazdasági szereplőnek rendes körülmények között meg kell tudnia győződni arról, hogy ezen eljárást betartották. A Törvényszék ezt követően, a megtámadott ítélet 275. pontjában

megállapította, hogy a jelen ügyben főszabály szerint nem engedhető meg, hogy a vitatott támogatások kedvezményezettjei az említett támogatások szabályszerűségébe vetett jogos bizalomra hivatkozzanak, mivel a jóváhagyó határozat egyértelműen kimondta, hogy a Bizottság jóváhagyása csak a támogatási kérelem benyújtását követően megkezdett projektekhez nyújtott támogatásokra vonatkozik. Végül a Törvényszék úgy ítélte meg, hogy az elsőfokú eljárás felperesei és beavatkozói által a jelen ügyben előadott egyik körülmény kapcsán sem fogadható el, hogy az igazolhatná a vitatott határozat megsemmisítését. Különösen, a nemzeti hatóságok által nyújtott biztosítékokat és e hatóságok különböző cselekményeit illetően a Törvényszék a megtámadott ítélet 281. pontjában arra a következtetésre jutott, hogy az érdekeltek csak az Unió hatáskörrel rendelkező hatóságai által nyújtott biztosítékokra alapíthatják jogos bizalmukat.

A felek kérelmei és a Bíróság előtti eljárás

41 Fellebbezésükben a fellebbezők azt kérik, hogy a Bíróság:

– a megtámadott ítéletet helyezze hatályon kívül;

– semmisítse meg a vitatott határozatot, és

– a Bizottságot kötelezze a költségek viselésére (a C-632/11. P. és a C-633/11. P. sz. ügyek).

42 A Bizottság azt kéri, hogy a Bíróság utasítsa el a fellebbezéseket, és a fellebbezőket kötelezze a költségek megfizetésére.

43 A Bíróság elnöke 2012. március 29-i végzésével az írásbeli és a szóbeli szakasz lefolytatása, valamint az ítélet meghozatala céljából elrendelte a C-630/11. P–C-633/11. P. sz. ügyek egyesítését.

A fellebbezésekről

44 Fellebbezésük alátámasztása érdekében a fellebbezők hét jogalapra hivatkoznak, amelyeket a következőkre alapítanak: először is a helyesbítő határozat jogellenességére, másodszor az EUMSZ 297. cikk és a 659/1999 rendelet 20. cikkének a megsértésére, harmadszor a 659/1999 rendeletben előírt határidők be nem tartására, negyedszer arra, hogy a Bizottság a támogatást tévesen minősítette új és jogellenes támogatásnak, ötödször a szóban forgó támogatás ösztönző hatásának fennállásával kapcsolatos nyilvánvaló mérlegelési hibára, hatodszor a pártatlanság és a verseny védelme elvének a megsértésére, hetedszer pedig a bizalomvédelem elvének a megsértésére.

A helyesbítő határozat jogellenességére alapított jogalapról

–A felek érvei

45 A HGA azt kifogásolja, hogy a Törvényszék a megtámadott ítélet 71. pontjában úgy ítélte meg, hogy a Bizottság jogszerűen helyesbíthette és terjeszthette ki a hivatalos vizsgálati eljárást, miközben nem létezik olyan jogalap, amelyet a 659/1999 rendelet ebből a célból biztosítana. Ezenkívül a Törvényszék az eljárási szabályzata 81. cikkének megsértésével elmulasztotta elbírálni azt az érvet, amely szerint a Bizottság számára nem engedhető meg, hogy az eljárást megindító határozatot olyan dokumentum alapján helyesbítse, mint a 33/6 határozat, amely az említett eljárás megindításának időpontjában már a birtokában volt. Az ilyen helyesbítésnek ugyanis, még ha azt jogszerűnek is feltételezzük, a szóban forgó támogatás eredeti minősítését követően beszerzett adatokon kellene alapulnia.

46 A Bizottság úgy véli, hogy e jogalap elfogadhatatlan, amennyiben a fellebbezők az elsőfokú eljárásban már felhozott érvek ismételt érdemi vizsgálatát kérik a Bíróságtól. Mindamellett e jogalap a Bizottság szerint megalapozatlan.

–A Bíróság álláspontja

47 Amennyiben a fellebbező az uniós jog Törvényszék általi értelmezését vagy alkalmazását vitatja, az elsőfokú eljárásban vizsgált jogi kérdések a fellebbezés keretében ismét megvitathatók. Ha ugyanis a fellebbező a fellebbezését nem alapíthatná a Törvényszék előtt már előadott jogalapokra és érvekre, a fellebbezési eljárás részben értelmét vesztené (lásd többek között a C-465/09. P–C-470/09. P. sz., Diputación Foral de Vizcaya és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2011. június 9-én hozott ítélet 79. pontját).

48 A jelen esetben a HGA olyan jogi érveket terjesztett elő, amelyek a megtámadott ítéletnek konkrétan a 69–72. pontját kifogásolják, amennyiben a Törvényszék a HGA szerint tévesen állapította meg, hogy a Bizottság jogszerűen fogadhatott el helyesbítő határozatot.

49 Következésképpen a Bizottság által felhozott elfogadhatatlansági kifogást el kell utasítani.

50 Ami az ügy érdemét illeti, először is kétségkívül igaz, hogy – mint azt a HGA állítja, és mint azt a Törvényszék a megtámadott ítélet 69. pontjában megjegyezte – az állami támogatásokra vonatkozó eljárást szabályozó jogi szövegek nem rendelkeznek kifejezetten valamely folyamatban lévő eljárás helyesbítéséről és kiterjesztéséről szóló határozatról.

51 E megállapítás azonban nem járhat azzal a következménnyel, hogy a Bizottságnak megtiltsa a hivatalos vizsgálati eljárás helyesbítését vagy adott esetben kiterjesztését, amennyiben a Bizottság azt észleli, hogy az eljárást megindító eredeti határozat hiányos tényeken vagy e tények téves jogi minősítésén alapult. E tekintetben a Törvényszék a megtámadott ítélet 72. pontjában helyesen állapította meg, hogy pergazdaságossági megfontolásokból és a gondos ügyintézés elve alapján a helyesbítő határozat elfogadása kívánatosabbnak tűnik, mint az eljárás megszüntetése, majd azt követően új eljárás indítása, amely lényegében a helyesbítő határozattal azonos tartalmú határozat elfogadását eredményezte volna.

52 Ugyanakkor az ilyen helyesbítés vagy kiterjesztés nem sértheti az érdekelt felek eljárási jogait.

53 A jelen esetben a Törvényszék a megtámadott ítélet 74. pontjában megállapította, hogy a helyesbítő határozat újból felhívta az érdekelt feleket észrevételeik benyújtására, lehetővé téve számukra, hogy az így bekövetkezett módosításokra reagáljanak.

54 E feltételek mellett nem lehet helyt adni annak az érvnek, amely szerint helyesbítő határozat elfogadásának nincs kifejezett jogalapja.

55 A HGA másodszor azt kifogásolja, hogy a Törvényszék nem bírálta el azt az érvet, mely szerint a Bizottság számára nem engedhető meg, hogy az eljárást megindító határozatot olyan dokumentum alapján helyesbítse, mint a 33/6 határozat, amely az említett eljárás megindításának időpontjában már a birtokában volt.

56 E vonatkozásban emlékeztetni kell arra, hogy az Európai Unió Bírósága alapokmányának 36. cikke – amely ugyanezen alapokmány 53. cikkének első bekezdése, valamint a Törvényszék eljárási szabályzatának 81. cikke értelmében a Törvényszékre is irányadó – alapján a Törvényszékre háruló indokolási kötelezettség az állandó ítélkezési gyakorlat szerint nem követeli meg, hogy a Törvényszék olyan magyarázatot adjon, amely egyenként és kimerítően követi a jogvitában részes felek által előadott összes érvet. A Törvényszék által levezetett indokolás tehát lehet közvetett is, amennyiben lehetővé teszi az érdekelt felek számára, hogy megismerjék érvelésük Törvényszék általi elutasításának

okait, és lehetővé teszi a Bíróság számára a felülvizsgálat elvégzését (lásd többek között a C-440/07. P. sz., Bizottság kontra Schneider Electric ügyben 2009. július 16-án hozott ítélet [EBHT 2009., I-6413. o.] 135. pontját).

57 A jelen ügyben a Törvényszék a megtámadott ítélet 71. pontjában megállapította, hogy a Bizottság mind az eredetileg alapul vett hiányos tényállás, mind pedig e tényállás téves jogi minősítésének orvoslása érdekében elfogadhat helyesbítő határozatot. Ezenkívül a megtámadott ítélet 74. pontjából kitűnik, hogy a jelen keresetben kifogásolt helyesbítő határozat arra irányult, hogy a vitatott programnak az eljárást megindító eredeti határozatban foglalt jogi értékelését helyesbítse, pontosítva, hogy nem valamely jóváhagyott program visszaélésszerű alkalmazásáról, hanem jogellenes programról van szó.

58 Márpedig konkrétan az állami támogatások tárgyában lefolytatott eljárások keretében logikus, hogy az eredetileg kialakított jogi értékelést ne csupán valamely kezdetben nem ismert tényállási elem felfedezését követően lehessen helyesbíteni, mint azt a HGA elismeri, hanem azon tényállási elemek alaposabb tanulmányozását követően is, amelyek már a Bizottság birtokában vannak.

59 Ebből következik, hogy a Törvényszék közvetetten ugyan, de mindenképp lehetővé tette a fellebbezőknek azon indokok megismerését, amelyek alapján nem adott helyt az érveiknek, továbbá ugyanennek alapján elegendő adatot bocsátott a Bíróság rendelkezésére ahhoz, hogy a felülvizsgálati jogkörét gyakorolja.

60 Ezért nem megalapozott a fellebbezőknek a megtámadott ítélet hatályon kívül helyezése iránti kérelme, amely ítéletet a fenti indokok kellőképpen alátámasztanak.

61 E feltételek mellett a helyesbítő határozat jogellenességével kapcsolatos kifogást mint megalapozatlant el kell utasítani.

Az EUMSZ 297. cikknek és a 659/1999 rendelet 20. cikke (1) bekezdésének a megsértésére alapított jogalapról

–A felek érvei

62 A Grand Hotel Abi d'Oru lényegében azt állítja, hogy a helyesbítő határozatról értesíteni kellett volna őt, mivel e fél az eljárást megindító határozatban foglalt felhívást követően a vitatott támogatási programra vonatkozóan észrevételeket nyújtott be. Ezenkívül a megtámadott ítélet indokolása ellentmondásos, amennyiben a Törvényszék ezen ítélet 71. és 72. pontjában úgy ítélte meg, hogy a helyesbítő határozatot az a követelmény igazolta, hogy védelemben kell részesíteni a kedvezményezettek észrevételek benyújtásához fűződő érdekét, ezzel együtt pedig ugyanezen ítélet 106. és 107. pontjában arra a következtetésre jutott, hogy a Grand Hotel Abi d'Orut nem lehetett a helyesbítő határozat címzettjének tekinteni. A Törvényszék azáltal, hogy úgy ítélte meg, hogy a helyesbítő határozatról elegendő egyedül azokat a tagállamokat értesíteni, amelyeket az eljárást megindító határozatról értesíteni kell, megsértette az EUMSZ 297. cikk (2) bekezdésének harmadik albekezdését, valamint a 659/1999 rendelet 20. cikkének (1) bekezdését is.

63 A Bizottság úgy véli, hogy a megtámadott ítélet indokolásában nincs semmilyen ellentmondás vagy téves jogalkalmazás, mivel az állami támogatások tárgyában elfogadott bizottsági határozatoknak egyedül az érintett tagállam a címzettje. Ezenkívül a 659/1999 rendelet 20. cikkének (1) bekezdése a jelen ügyben nem alkalmazható.

–A Bíróság álláspontja

64 A Törvényszék a megtámadott ítélet 105–107. pontjában először is megállapította, hogy az EK 254. cikk (3) bekezdése (amelynek helyébe az EUMSZ 297. cikk (2) bekezdésének harmadik albekezdése lépett) szerint a határozatokról értesíteni kell a címzettjeiket, másodszor, hogy az állami támogatások tárgyában hozott bizottsági határozatoknak mindig az érintett tagállamok a címzettjei, harmadszor pedig, hogy a helyesbítő határozat címzettje kizárólag az Olasz Köztársaság volt, nem pedig a vitatott program kedvezményezettjei. Ezáltal a Törvényszék nem alkalmazta tévesen a jogot, amikor megállapította, hogy az EK 254. cikk (3) bekezdése nem kötelezte a Bizottságot arra, hogy a helyesbítő határozatról értesítse a Grand Hotel Abi d'Orut.

65 Ezenkívül nincs semmilyen ellentmondás e következtetés, valamint a megtámadott ítélet 71. és 72. pontjában foglalt azon következtetés között, amely szerint a helyesbítő határozat lehetővé tette az érdekelt feleknek, hogy a Bizottság által a vitatott programot illetően lefolytatott ideiglenes értékelésben bekövetkezett módosításokra reagáljanak. Az ugyanis, hogy a Bizottság a helyesbítő határozatról nem értesítette az érdekelt feleket, nem akadályozta meg őket az észrevételeik benyújtásában, mivel nem vitatott, hogy e határozatot – amely felhívást tartalmazott arra vonatkozóan, hogy az említett felek tegyék meg észrevételeiket – közzétették az *Európai Unió Hivatalos Lapjában*.

66 Ami a 659/1999 rendelet 20. cikkének (1) bekezdését illeti, az a jelen ügyben nyilvánvalóan nem alkalmazható, mint azt a Törvényszék a megtámadott ítélet 110. és 111. pontjában megjegyezte. E rendelkezés szerint ugyanis valamennyi érdekelt fél, aki a Bizottság hivatalos vizsgálati eljárást megindító határozatát követően észrevételeket nyújtott be, kézhez kapja a Bizottság által az említett rendelet „7. cikke szerint" hozott határozat egy példányát. Márpedig az említett 7. cikk kizárólag a hivatalos vizsgálati eljárás lezárásáról szóló bizottsági határozatokra vonatkozik.

67 Ebből következik, hogy a helyesbítő határozat nem minősíthető a „659/1999 rendelet 7. cikke szerint hozott határozatnak".

68 Következésképpen az EUMSZ 297. cikk és a 659/1999 rendelet 20. cikke (1) bekezdésének a megsértésére alapított jogalapot megalapozatlannak kell nyilvánítani.

A 659/1999 rendeletben előírt határidők be nem tartására alapított jogalapról

–A felek érvei

69 A HGA azt kifogásolja, hogy a Törvényszék először is a megtámadott ítélet 99–101. pontjában tévesen állapította meg, hogy a 659/1999 rendelet 4. cikkének (5) bekezdésében előírt két hónapos határidő kizárólag a bejelentett támogatásokra vonatkozik. Mivel az e rendelkezés hátterében álló jogalkotói szándék arra irányul, hogy biztosítsa az eljárás menetének előreláthatóságát, e határidőt a HGA szerint akkor is alkalmazni kell, ha az eljárás panasz alapján indult.

70 Másodszor, a HGA szerint a Törvényszék figyelmen kívül hagyta e rendelet 10. cikke (1) bekezdésének tartalmát, mely rendelkezés szerint a Bizottság késedelem nélkül köteles megvizsgálni a birtokában lévő információkat. E rendelkezést a HGA szerint az EUMSZ 263. cikkben és az EUMSZ 265. cikkben foglalt rendelkezésekkel analógia útján akként kell értelmezni, hogy a Bizottság valamely be nem jelentett támogatás esetén a vonatkozó információk kézhezvételétől számított két hónapon belül köteles megindítani a hivatalos vizsgálati eljárást. Márpedig a jelen ügyben a Bizottságnak a 33/6 határozat kézhezvételétől számítva kilenc hónapig tartott, hogy megindítsa a hivatalos vizsgálati eljárást, ezáltal pedig megsértette a 659/1999 rendelet 10. cikkének (1) bekezdését.

71 Harmadszor, a HGA szerint a Bizottság a 659/1999 rendelet 7. cikkének (6) bekezdését is megsértette azáltal, hogy a hivatalos vizsgálati eljárást az e cikkben foglaltakkal ellentétben 18 hónapon belül nem fejezte be. Mivel ugyanis az eljárást eredetileg valamely támogatás visszaélésszerű alkalmazása miatt indította, e rendelet 16. cikkét kell alkalmazni, amely az említett 7. cikkre utal. Mindazonáltal, mivel az eljárás négy és fél évig tartott, a Bizottság minden ésszerű határidőt túllépett.

72 A Bizottság azt állítja, hogy a 659/1999 rendelet 7. cikke (6) bekezdésének megsértésére alapított kifogás elfogadhatatlan, mivel a HGA nem jelölte meg a megtámadott ítélet azon pontjait, amelyeket kifogásol. Mindazonáltal jogellenes támogatás esetén a 659/1999 rendeletnek sem e rendelkezése, sem pedig a 4. cikkének (5) bekezdése nem alkalmazandó. Ezenkívül e rendelet 10. cikke (1) bekezdésének értelmezése során a Bizottság szerint a Törvényszék nem alkalmazta tévesen a jogot.

–A Bíróság álláspontja

73 El kell utasítani az arra alapított kifogással szemben a Bizottság által emelt elfogadhatatlansági kifogást, hogy a Törvényszék megsértette a 659/1999 rendelet 7. cikkének (6) bekezdését. A konkrétan e kifogást alátámasztó jogi érvek ugyanis lehetővé teszik a megtámadott ítélet azon részeinek azonosítását, amelyekre a HGA fellebbezése vonatkozik.

74 Az ügy érdemével kapcsolatban először is meg kell állapítani, hogy a 659/1999 rendelet 4. cikke (5) bekezdésének és 7. cikke (6) bekezdésének megfogalmazásából egyértelműen kitűnik, hogy e rendelkezések csak bejelentett támogatás esetén alkalmazandók. Ezenkívül e rendelet 13. cikkének (2) bekezdése kifejezetten akként rendelkezik, hogy esetleges jogellenes támogatás esetén a Bizottságot nem kötik az említett rendeletnek többek között a 4. cikke (5) bekezdésében és a 7. cikke (6) bekezdésében meghatározott határidők.

75 E következtetés levezethető a Bíróság ítélkezési gyakorlatából is, mely szerint a vitatott program bejelentésének elmaradása esetén a Bizottságra nem vonatkozik a 659/1999 rendelet 4. cikkének (5) bekezdésében foglalt azon szabály, mely szerint a vizsgálatot két hónapos határidőn belül le kell folytatnia (a C-471/09. P–C-473/09. P. sz., Diputación Foral de Vizcaya és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2011. július 28-án hozott ítélet 129. pontja).

76 Következésképpen a Törvényszék nem alkalmazta tévesen a jogot, amikor a megtámadott ítélet 96. és 101. pontjában úgy ítélte meg, hogy a Bizottságot nem kötik a 659/1999 rendelet 4. cikkének (5) bekezdésében és 7. cikkének (6) bekezdésében meghatározott határidők, mivel a vitatott programot nem jelentették be.

77 A Törvényszék nem alkalmazta tévesen a jogot akkor sem, amikor a megtámadott ítélet 101. pontjában megállapította, hogy a támogatás visszaélésszerű alkalmazása esetén a 659/1999 rendelet 13. cikkének (2) bekezdése megfelelően alkalmazandó, mint ez kitűnik e rendelet 16. cikkéből.

78 Másodszor, a 659/1999 rendelet 10. cikke (1) bekezdésének megsértésére alapított kifogást illetően emlékeztetni kell arra, hogy e rendelkezés szerint, amennyiben bármilyen forrásból a Bizottság tudomására jut egy feltételezett jogellenes támogatásra vonatkozó információ, a Bizottság késedelem nélkül megvizsgálja az információt.

79 E követelményt azonban nem lehet akként értelmezni – mint azt a HGA az EUMSZ 263. cikkben és az EUMSZ 265. cikkben foglalt rendelkezésekkel fennálló állítólagos analógiára támaszkodva javasolja –, mint ami előírja a Bizottsággal szemben, hogy a feltételezett jogellenes támogatás vizsgálatát két hónapos határidőn belül zárja le. E tekintetben elegendő utalni a jelen ítélet 74–76. pontjára.

80 Azon érvvel kapcsolatban, mely szerint a Bizottság megsértette a 659/1999 rendelet 10. cikkének (1) bekezdését, amennyiben hagyta, hogy kilenc hónap teljen el a 33/6 határozat Regione autonoma della Sardegna általi elküldése és az eljárást megindító határozat között, miközben az említett 10. cikk (1) bekezdése alapján a Bizottság késedelem nélkül köteles megvizsgálni a birtokában lévő információkat, meg kell állapítani, hogy a Törvényszék a megtámadott ítélet 97. pontjában úgy ítélte meg, hogy e rendelet 10. cikkének (1) bekezdését nem úgy kell értelmezni, hogy az előzetes vizsgálati szakasz lezárására utal, hanem inkább úgy, hogy az előzetes vizsgálat megkezdéséhez kapcsolódik. Következésképpen az említett határidő letelte ellenkező utalás hiányában nem jelenti azt, hogy a Bizottság megszegte azt a kötelezettségét, hogy késedelem nélkül kezdje meg az ügyirat vizsgálatát, mint azt az említett 10. cikk (1) bekezdése előírja.

81 Ugyanakkor emlékeztetni kell arra, hogy az állami támogatások vizsgálatára irányuló eljárás keretében a Bizottság köteles ésszerű határidőn belül eljárni, és nem jogosult arra, hogy az előzetes vizsgálati szakasz során tétlen maradjon (lásd a fent hivatkozott Diputación Foral de Vizcaya és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2011. július 28-án hozott ítélet 129. pontját, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

82 Hozzá kell tenni, hogy az eljárás határidejének ésszerű jellegét az egyes ügyek sajátos körülményeinek – például az ügy bonyolultságának és a felek magatartásának – figyelembevételével kell megállapítani (lásd ebben az értelemben C-403/04. P. és C-405/04. P. sz., Sumitomo Metal Industries és Nippon Steel kontra Bizottság egyesített ügyekben 2007. január 25-én hozott ítélet [EBHT 2007., I-729. o.] 116. pontját, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

83 Márpedig az a kevéssel több mint tizenegy hónapos határidő, amely a jelen esetben a panasz kézhezvétele és az eljárást megindító határozat meghozatala között eltelt, a jelen ügy körülményei között nem tekinthető túlzottnak, amely ügynek ráadásul sajátossága, hogy kiegészítő információk beszerzése érdekében további időre volt szükség, mint azt a Törvényszék a megtámadott ítélet 100. pontjában helyesen megállapította.

84 Végül harmadszor, a teljes közigazgatási eljárás állítólag aránytalanul hosszú, vagyis az eljárást megindító határozattól számítva több mint négy és fél év időtartamát illetően a Törvényszék a megtámadott ítélet 162. pontjában megállapította, hogy jóllehet a jelen ügyben úgy tűnhet, hogy a hivatalos vizsgálati eljárás túl hosszú volt, a Bizottságot nem kötötte a 659/1999 rendelet 7. cikkének (6) bekezdésében megállapított határidő.

85 Az eddigi megfontolások összességére tekintettel a 659/1999 rendeletben előírt határidők be nem tartására alapított jogalapot mint megalapozatlant el kell utasítani.

Az arra alapított jogalapról, hogy a Bizottság a támogatást tévesen minősítette újnak, következésképpen jogellenesnek

–A felek érvei

86 A HGA azt kifogásolja, hogy a Törvényszék a megtámadott ítélet 175–180. pontjában a vitatott programot új és jogellenes támogatásnak minősítette, ahelyett hogy azt létező támogatásnak minősítette volna. Mivel ugyanis a 9/1998 törvény nem képezi akadályát annak, hogy támogatást nyújtsanak azoknak a vállalkozásoknak, amelyek a támogatás iránti kérelem benyújtását megelőzően megkezdték a munkálataikat, a 33/6 határozat nem módosította e támogatást, főleg nem jelentős mértékben.

87 A Bizottság szerint e jogalap elfogadhatatlan, mivel a HGA a ténybeli háttér újbóli mérlegelését kéri a Bíróságtól, amire pedig fellebbezés keretében nincs lehetősége. A Bizottság szerint e jogalap legalábbis hatástalan, mivel a Törvényszék a megtámadott ítélet 186. pontjában megállapította, hogy a vitatott

programot jogellenessé és a közös piaccal össze nem egyeztethetővé tevő rendelkezés nem a 9/1998 törvényben szerepel. Mindamellett e jogalap megalapozatlan, mivel a 33/6 határozat a létező támogatási programot jelentős mértékben módosította, ezáltal jogellenes új támogatási programot alakítva ki.

–A Bíróság álláspontja

88 Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint, amennyiben a Törvényszék megállapította, illetve értékelte a tényállást, a Bíróság az EUMSZ 256. cikke alapján a tényállás Törvényszék általi jogi minősítésének és az abból levont jogi következtetésnek a felülvizsgálatára rendelkezik hatáskörrel (lásd a C-551/03. P. sz., General Motors kontra Bizottság ügyben 2006. április 6-án hozott ítélet [EBHT 2006., I-3173. o.] 51. pontját, valamint a C-266/06. P. sz., Evonik Degussa kontra Bizottság ügyben 2008. május 22-én hozott ítélet 51. pontját).

89 A HGA lényegében a Törvényszék által oly módon kialakított jogi minősítést kifogásolja, hogy a vitatott programot új és jogellenes támogatásnak minősítette. Következésképpen e jogalap elfogadható.

90 A 659/1999 rendelet 1. cikkének c) pontja értelmében új támogatás az „olyan támogatás, azaz támogatási program és egyedi támogatás, amely nem létező támogatás, beleértve a létező támogatások módosítását is”. Ezzel összefüggésben a 794/2004 rendelet 4. cikkének (1) bekezdése a 659/1999 rendelet 1. cikkének c) pontja alkalmazásában létező támogatás módosítása alatt ért minden olyan változtatást – a tisztán formai vagy adminisztratív jellegű módosítások kivételével –, amely nem befolyásolhatja a támogatási intézkedés közös piaccal való összeegyeztethetőségének értékelését.

91 A jelen ügyben a Törvényszék a megtámadott ítélet 178. és 179. pontjában megállapította, hogy a támogatási programnak a 33/6 határozattal bevezetett módosítása nem volt csekély jelentőségű vagy jelentéktelen, és ezért a vitatott programot a 659/1999 rendelet 1. cikkének c) pontja szerinti új támogatásnak, nem pedig létező támogatásnak kellett minősíteni.

92 Nem lehet helyt adni annak az érvnek, mely szerint a 33/6 határozat nem módosította a 9/1998 törvénnyel bevezetett programot, vagy legalábbis e módosítás nem volt jelentős, így nem lehet elegendő a vitatott támogatás újnak minősítéséhez.

93 Ugyanis a HGA először is nem állíthatja, hogy a 33/6 határozat – amely engedélyezi bizonyos, a kérelem benyújtását megelőzően megkezdett projektek figyelembevételét – elfogadása nem módosította a 9/1998 törvénnyel bevezetett programot. Egyrészt ugyanis e törvény nem szól a támogatási kérelem benyújtása és a munkálatok megkezdése közötti időbeli összefüggésről, mint azt a Törvényszék a megtámadott ítélet 186. pontjában megállapította. Másrészt, mint az a megtámadott ítélet 5. pontjában megállapítást nyert, az olasz hatóságok tájékoztatták a Bizottságot, hogy az e törvényben előírt támogatások csak olyan projektekhez nyújthatók, amelyeket „később” kell megvalósítani, és hogy e feltételt megerősítik az említett törvény alkalmazására vonatkozó rendelkezések is.

94 Másodszor, e módosítás nem minősíthető a 794/2004 rendelet 4. cikkének (1) bekezdése értelmében tisztán formai vagy adminisztratív jellegűnek, mivel befolyásolhatta a támogatási intézkedés közös piaccal való összeegyeztethetőségének értékelését. E tekintetben a Törvényszék a megtámadott ítélet 178. pontjában megállapította, hogy a jóváhagyó határozat kifejezetten említette azt a feltételt, amely szerint a támogatási kérelemnek kötelezően meg kell előznie a projektek kivitelezésének megkezdését, és amely feltételtől a Bizottság – ahogyan az 1998. évi iránymutatás 4.2 pontjából kitűnik – a regionális támogatási programok jóváhagyását rendszeresen függővé teszi.

95 Ezért a Törvényszék semmilyen módon nem alkalmazta tévesen a jogot, amikor a vitatott támogatást újnak és jogellenesnek minősítette. Következésképpen a jelen jogalapot mint megalapozatlant el kell utasítani.

Az ösztönző hatás fennállásával kapcsolatos nyilvánvaló mérlegelési hibára alapított jogalapról

–A felek érvei

96 A HGA és a Regione autonoma della Sardegna azt kifogásolja, hogy a Törvényszék először is tévesen alkalmazta a jogot, amikor megállapította, hogy a munkálatoknak a támogatás iránti kérelem benyújtását megelőző megkezdése a támogatás ösztönző hatására vonatkozó megdönthetetlen vélelmet képezett. Márpedig e kritérium – amely tisztán formai megközelítést részesít előnyben – olyan „soft law” jogforrásból ered, amely nem jár kötelező joghatásokkal. A Törvényszék ezáltal a megtámadott ítélet 226. pontjában anélkül tagadta a támogatás ösztönző hatását, hogy figyelembe vette volna az ügy egyéb körülményeit.

97 A HGA és a Regione autonoma della Sardegna másodszor a megtámadott ítélet 232. és 233. pontját kifogásolja, melyek szerint csak a Bizottság által összeegyeztethetőnek nyilvánított támogatási programnak lehet ösztönző hatása. E fellebbezők szerint a Törvényszék T-126/99. sz., Graphischer Maschinenbau GmbH kontra Bizottság ügyben 2002. május 14-én hozott ítéletéből (EBHT 2002., II-2427. o.) következik, hogy egy be nem jelentett támogatási programnak is lehet ösztönző hatása.

98 Harmadszor, valamennyi fellebbező úgy véli, hogy a Törvényszék tévedett, amikor kétségbe vonta egy sor olyan körülmény jelentőségét, amelyek tanúsítják, hogy a fellebbezőket biztatták a kérdéses munkák megkezdésére, vagyis a következőket:

– a fellebbezők biztosak lehettek abban, hogy megkapják a szóban forgó támogatást, figyelembe véve, hogy a 9/1998 törvényben meghatározott valamennyi feltételnek megfeleltek;

– azt, hogy a Regione autonoma della Sardegna az EUMSZ 107. cikk (3) bekezdésének a) pontja szerinti térségek egyike;

– azt, hogy a fellebbezők már részesültek egy korábbi, a vitatott programhoz hasonló támogatási program előnyeiben, valamint

– azt, hogy a fellebbezők lemondtak különböző támogatások igényléséről annak érdekében, hogy a kérdéses támogatás előnyeiben részesülhessenek.

99 Negyedszer, a Regione autonoma della Sardegna azt kifogásolja, hogy a Törvényszék elmulasztott állást foglalni arról az érvről, mely szerint időrendileg nem lehetett figyelembe venni azt a követelményt, hogy a munkálatokat a kérelem előterjesztését követően kezdjék meg, mivel e követelményt először az 1998. évi iránymutatás vezette be.

100 Ötödször, a Grand Hotel Abi d’Oru és a Timsas a megtámadott ítélet 226–228. pontját kifogásolja, amelyek szerintük nincsenek, vagy legalábbis hiányosan, sőt ellentmondásosan vannak megindokolva. A jelen ügy különleges körülményei, nevezetesen pedig az, hogy a fellebbezők már részesültek egy korábbi, a vitatott programhoz hasonló támogatási program előnyeiben, nem azt bizonyítják, hogy a támogatásnak e fellebbezők vonatkozásában volt ösztönző hatása, hanem azt, hogy a támogatási program egészének ilyen hatása volt.

101 A Bizottság ezzel szemben előadja, hogy a Bíróság megerősítette, hogy az 1998. évi iránymutatás alkalmazható a be nem jelentett támogatási programokra, ideértve azt az esetet is, ha e programokat ezen iránymutatás elfogadása előtt hajtották végre. A Bizottság ezenkívül azt állítja, hogy az 1998. évi

iránymutatást 1998. március 10-én, vagyis egy nappal a 9/1998 törvény elfogadása és majdnem egy hónappal annak hatálybalépése előtt tették közzé az *Európai Unió Hivatalos Lapjában*. A vitatott program kedvezményezettjei tehát teljes mértékben hozzáférhettek ezen iránymutatáshoz.

102 Ezenkívül az, hogy a fellebbezők megfeleltek a 9/1998 törvényben meghatározott támogatásnyújtási feltételeknek, mindaddig nem ad nekik semmilyen bizonyosságot e támogatás nyújtását illetően, amíg azt a Bizottság jóvá nem hagyta. Így még ha a Regione autonoma della Sardegna olyan jogalany is, amely az általános szabályok szerint részesülhet regionális támogatásokban, ez nem változtat azon, hogy az e térségnek nyújtott bármilyen támogatást nem lehet hivatalból a közös piaccal összeegyeztethetőnek minősíteni. Mindazonáltal a Törvényszék a megtámadott ítélet 232. és 233. pontjában nem tett mást, mint válaszolt a felperesek azon érvére, amely szerint egyszerűen a 9/1998 törvény hatálybalépése biztossá tette a vállalkozásokat abban, hogy részesülhetnek a vitatott támogatásban.

–A Bíróság álláspontja

103 Az EUMSZ 107. cikk (3) bekezdésének a) pontja akként rendelkezik, hogy a belső piaccal összeegyeztethetőnek tekinthető az olyan térségek gazdasági fejlődésének előmozdítására nyújtott támogatás, ahol rendkívül alacsony az életszínvonal vagy jelentős az alulfoglalkoztatottság.

104 Így a Bizottság jogosult megtagadni a támogatás nyújtásának jóváhagyását, amennyiben a támogatás a kedvezményezett vállalkozásokat nem ösztönzi olyan magatartás tanúsítására, amely hozzájárulhat az EUMSZ 107. cikk (3) bekezdésében lefektetett valamely cél megvalósításához. Az ilyen támogatásnak így szükségesnek kell lennie az e rendelkezésben meghatározott célok eléréséhez, oly módon, hogy e támogatás nélkül a piac törvényeinek érvényesülése önmagában nem tenné lehetővé, hogy a kedvezményezett vállalkozások olyan magatartást tanúsítsanak, amely hozzájárulhat e célok megvalósításához (lásd ebben az értelemben a 730/79. sz., Philip Morris Holland kontra Bizottság ügyben 1980. szeptember 17-én hozott ítélet [EBHT 1980., 2671. o.] 16. és 17. pontját). Ugyanis nem tekinthető a belső piaccal összeegyeztethetőnek az olyan támogatás, amely a kedvezményezett vállalkozás pénzügyi helyzetét anélkül javítja, hogy a 107. cikk (3) bekezdésében foglalt célok eléréséhez szükséges lenne (lásd a C-390/06. sz. Nuova Agricast ügyben 2008. április 15-én hozott ítélet [EBHT 2008., I-2577. o.] 68. pontját).

105 Az eddigi körülményekből következik, hogy az EUMSZ 107. cikk (3) bekezdésének a) pontjával összefüggésben a tervezett támogatásnak ahhoz, hogy a belső piaccal összeegyeztethető lehessen, szükségesnek kell lennie a hátrányos helyzetű térségek fejlesztéséhez. Ennek érdekében bizonyítani kell, hogy a tervezett támogatás hiányában az érintett térség fejlesztését elősegíteni hivatott beruházást nem hajtanák végre. Ezzel szemben, amennyiben úgy tűnik, hogy e beruházást még a tervezett támogatás hiányában is végrehajtanák, akkor meg kell állapítani, hogy e támogatás egyedüli hatása a kedvezményezett vállalkozások pénzügyi helyzetének javítása, anélkül hogy megfelelne az EUMSZ 107. cikk (3) bekezdésének a) pontjában meghatározott feltételnek, vagyis annak, hogy szükséges legyen a hátrányos helyzetű térségek fejlesztéséhez.

106 Azon kritériumokat illetően, amelyekre tekintettel valamely regionális támogatás szükséges jellegét mérlegelni kell, a Törvényszék a megtámadott ítélet 215. pontjában megállapította: az, hogy a támogatási kérelemnek meg kell előznie a beruházási projekt kivitelezésének megkezdését, egyszerű, releváns és megfelelő kritériumnak minősül, amely lehetővé teszi, hogy a Bizottság vélelmezze az ösztönző hatás fennállását.

107 E következtetést a jelen fellebbezést keretében nem vonták kétségbe.

108 Ezenkívül a megtámadott ítélet 226. pontjában a Törvényszék úgy ítélte meg, hogy meg kell vizsgálni, hogy a felperesek bizonyították-e olyan körülmények fennállását, amelyek még abban az esetben is biztosítani tudják a vitatott program ösztönző hatását, ha a kérelmet nem a szóban forgó projektek kivitelezésének megkezdése előtt nyújtották be.

109 A fentiekből következik először is, hogy az a kifogás, mely szerint a Törvényszék a támogatás szükséges jellegének mérlegelése szempontjából megdönthetetlen vélelem rangjára emelte azt a kritériumot, hogy a támogatás iránti kérelmet előbb be kell nyújtani, a megtámadott ítélet nyilvánvalóan téves olvasatából ered. A Törvényszék ugyanis kifejezetten elfogadta, hogy az említett szükséges jelleget a fent említett kritériumon kívüli egyéb kritériumok alapján is bizonyítani lehet.

110 Ugyanezen okból hatástalanok az említett kritérium formális jellegével, valamint az azzal kapcsolatos kifogások, hogy az iránymutatáshoz hasonló „soft law” aktusnak nincsenek kötelező joghatásai.

111 Másodszor, a jelen ítélet 98. pontjában említett azon körülményeket illetően, amelyek a fellebbezők szerint bizonyíthatják, hogy a vitatott program a fellebbezők által végrehajtott projektek vonatkozásában ösztönző hatással járt, egyrészt azt az érvet kell megvizsgálni, mely szerint a Regione autonoma della sardegna az EUMSZ 107. cikk (3) bekezdésének a) pontjával érintett térségek közé tartozik.

112 Jóllehet igaz, hogy e körülmény elengedhetetlen feltételét képezi annak, hogy az EUMSZ 107. cikk (3) bekezdésének a) pontja szerinti eltérést biztosító rendelkezést alkalmazni lehessen, ez nem változtat azon, hogy az említett körülmény – mint azt a Bizottság állítja – nem foglalja magában, hogy az említett térségben várhatóan végrehajtandó valamennyi támogatási projektet hivatalból e térség fejlesztéséhez szükségesnek kellene tekinteni. Következésképpen a vitatott program önmagában e körülmény alapján nem minősíthető úgy, hogy az szükséges e térség fejlesztéséhez.

113 Másrészt, a valamennyi fellebbező által előadott azon érvet illetően, amely arra vonatkozik, hogy a fellebbezők a vitatott programhoz hasonló korábbi támogatási program előnyeiben részesültek, valamint arra, hogy a fellebbezők több támogatásról lemondtak annak érdekében, hogy a kérdéses támogatásban részesülhessenek, emlékeztetni kell arra – mint azt a Törvényszék a megtámadott ítélet 227. pontjában is tette –, hogy a vitatott határozatnak nem egyedi támogatások képezték a tárgyát, hanem egy támogatási program. A Törvényszék ebből arra következtetett, hogy a Bizottság így nem volt köteles a vitatott program egyedi kedvezményezettjeire jellemző sajátos körülmények vizsgálatára. Következésképpen a Törvényszék a támogatás kedvezményezettjeinek sajátos helyzetére, illetve magatartására vonatkozó érveket mint irrelevánsakat elutasította.

114 A Törvényszék nem alkalmazta tévesen a jogot, amikor a fentiek szerint járt el. A Bíróság ítélkezési gyakorlatából következik ugyanis, hogy a támogatási programok esetében a Bizottság szorítkozhat a szóban forgó program jellemzőinek tanulmányozására, amikor a határozat indokolásában azt mérlegeli, hogy e program az EUMSZ 107. cikk (3) bekezdésében meghatározott célok valamelyikének megvalósításához szükséges-e. Így a Bizottság az ilyen programra vonatkozó határozatban nem köteles elemzést lefolytatni az e program alapján nyújtott valamennyi egyedi támogatásról. Csak a támogatások visszatérítésének szakaszában lesz szükséges minden egyes érintett vállalkozás egyedi helyzetének vizsgálata (lásd a C-71/09. P., C-73/09. P. és C-76/09. P. sz., Comitato „Venezia vuole vivere” kontra Bizottság egyesített ügyekben 2011. június 9-én hozott ítélet [EBHT 2011., I-4727. o.] 63. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

115 Márpedig az a körülmény, hogy bizonyos kedvezményezettek egyrészt a vitatott programhoz hasonló korábbi támogatási program előnyeiben részesültek, másrészt pedig több támogatásról lemondtak annak érdekében, hogy a kérdéses támogatásban részesülhessenek, a bizonyos kedvezményezettek egyedi helyzetére, nem pedig a vitatott program általános jellemzőire vonatkozik. A Törvényszék tehát nem alkalmazta tévesen a jogot, amikor e körülményt a támogatási program szükséges jellegének mérlegelése szempontjából irrelevánsnak ítélte.

116 Harmadszor, azon érvet illetően, mely szerint a 9/1998 törvény hatálybalépése önmagában arra ösztönözte a fellebbezőket, hogy végrehajtsák a szóban forgó beruházásokat, mivel a támogatásban való részesüléshez e törvényben előírt valamennyi alapfeltételnek megfeleltek, elegendő megállapítani, hogy a vitatott programot bevezető jogi háttér nem korlátozódik a 9/1998 törvényre, hanem azt kiegészítette először is a 285/1999 rendelet, ezt követően pedig a 33/3, a 33/4 és a 33/6 határozat, mint ez kiderül a Törvényszék által a megtámadott ítéletben tett megállapításokból.

117 Márpedig a vitatott programra vonatkozó jogi háttér e kiegészítéseinek a jelen esetben kiemelt jelentősége van. Egyrészt ugyanis a megtámadott ítélet 169. pontjából kitűnik, hogy a Regione autonoma della Sardegna sem a Bizottsággal folytatott levélváltásában, sem pedig a Törvényszék előtt nem tagadta soha, hogy kötelezettséget vállalt arra, hogy kizárólag a támogatási kérelem benyújtását követően megkezdett projektekhez nyújt támogatást. Ezenkívül az olasz hatóságok biztosították a Bizottságot – mint az a megtámadott ítélet 5. pontjában megállapítást nyert – arról, hogy a vitatott program csak olyan projektekre vonatkozott, amelyeket „később” kell megvalósítani, és hogy e feltételt megerősítik az említett törvény alkalmazására vonatkozó rendelkezések is.

118 Másrészt, mint azt a Törvényszék a megtámadott ítélet 235. pontjában megállapította, a szóban forgó beruházási projektek elfogadhatósága semmilyen módon nem következik az említett törvényben szabályozott programból.

119 Következésképpen a Törvényszék helyesen járt el, amikor a megtámadott ítélet 236. pontjában elutasította a 9/1998 törvény hatálybalépésével kapcsolatos érvet.

120 Negyedszer, azon érvet illetően, mely szerint a Törvényszék nem vizsgálta meg azt, hogy az olasz hatóságok és a támogatás kedvezményezettjei számára állítólag nem volt lehetséges figyelembe venni az 1998. évi iránymutatást, elegendő utalni a megtámadott ítélet 186. pontjára, amelyben a Törvényszék megállapította, hogy a vitatott programot jogellenessé és a közös piaccal össze nem egyeztethetővé tevő rendelkezés nem a 9/1998 törvényben szerepel, hanem a 33/6 határozatban, e határozat elfogadása pedig egyértelműen az 1998. évi iránymutatás teljes hatálybalépésének időpontját követően történt.

121 Ötödször, a Grand Hotel Abi d’Oru, valamint a Timsas által felhozott és a jelen ítélet 100. pontjában ismertetett kifogásokat illetően meg kell állapítani, hogy a Törvényszék válaszának – amelyet a megtámadott ítélet 226–228. pontjában fejtett ki, és amely a jelen ítélet 113–115. pontjában foglalt megfontolásokból is kitűnik – nem hiányzik az indokolása, továbbá ez az indokolás nem elégtelen és nem ellentmondásos.

122 Végül ami a HGA és a Regione autonoma della Sardegna által megfogalmazott azon kifogásokat illeti, amelyek szerint a Törvényszék a megtámadott ítélet 232. és 233. pontjában tévesen alkalmazta a jogot, meg kell állapítani, hogy e kifogások hatástalanok, mivel nem eredményezhetik a megtámadott ítélet hatályon kívül helyezését, amennyiben ezt az ítéletet kellően alátámasztják a jelen ítélet 111–121. pontjában átvett indokok.

123 Következésképpen a jelen jogalapot részben mint megalapozatlant, részben pedig mint hatástalant el kell utasítani, mivel a jóváhagyó határozat mindenképp kizárta az olyan esetekben történő támogatásnyújtást, amikor a támogatás iránti kérelmet a munkálatok megkezdését követően terjesztik elő.

A pártatlanság elvének és a verseny védelme elvének a megsértésére alapított jogalapról

–A felek érvei

124 A HGA azt kifogásolja, hogy a Törvényszék megsértette a pártatlanság elvét és a verseny védelmének elvét, amikor nem állapította meg, hogy a felpereseknek ugyanolyan bánásmódban kellett volna részesülniük, mint annak a tíz vállalkozásnak, amelyek a kérelmeiket a munkálatok megkezdését, de még a 33/4 és a 33/6 határozat elfogadását is megelőzően terjesztették elő.

125 A Bizottság e jogalappal szemben elfogadhatatlansági kifogást emel.

–A Bíróság álláspontja

126 Az EUMSZ 256. cikkből, valamint a Bíróság alapokmánya 58. cikkének első bekezdéséből és eljárási szabályzata 168. cikke (1) bekezdésének d) pontjából következik, hogy a fellebbezésben pontosan meg kell jelölni a hatályon kívül helyezni kért ítélet kifogásolt részeit, valamint az e kérelmet konkrétan alátámasztó jogi érveket (a fent hivatkozott Diputación Foral de Vizcaya kontra Bizottság egyesített ügyekben 2011. június 9-én hozott ítélet 78. pontja).

127 Márpedig a jelen ügyben a HGA az elsőfokú eljárásban előadott érvek megismétlésére szorítkozik, anélkül hogy pontosan megjelölné a megtámadott ítélet kifogásolt részeit, és azokat az okokat, amelyek alapján a Törvényszék az említett érvek elutasítása során tévesen alkalmazta volna a jogot.

128 Következésképpen e jogalapot mint elfogadhatatlant el kell utasítani.

A bizalomvédelem elvének megsértésére alapított jogalapról

–A felek érvei

129 A HGA azt kifogásolja, hogy a Törvényszék a megtámadott ítélet 274., 275. és 281. pontjában úgy ítélte meg, hogy a kedvezményezettek részéről nem lehetett szó jogos bizalomról, mivel a jóváhagyó határozat kifejezetten előírta, hogy a támogatás iránti kérelmet a munkálatok megkezdése előtt terjesszék elő. A fellebbezők többsége viszont kizárólag arról szerzett tudomást, hogy a 9/1998 törvényt bejelentették a Bizottságnak, és hogy a Bizottság azt jóváhagyta. A Regione autonoma della Sardegna ugyanis nem tájékoztatta őket arról a feltételről, hogy először be kell nyújtani a támogatás iránti kérelmet, és a jóváhagyó határozat olyan példányát bocsátotta rendelkezésükre, amelyben e feltétel nem szerepelt. Ezenkívül e határozatnak az *Európai Unió Hivatalos Lapjában* történő közzététele nem tett említést e feltételről. E körülmények között a nemzeti hatóságok által nyújtott biztosítékok olyan jellegűek voltak, amely a felperesek részéről megalapozhatja a jogos bizalmat.

130 A Regione autonoma della Sardegna hozzáteszi, hogy a kedvezményezettek jogosan bízhattak az intézkedés közös piaccal való összeegyeztethetőségében, mivel a munkálatokat csak azt követően kezdték meg, hogy a szóban forgó támogatást bejelentették a Bizottságnak. Márpedig a jogos bizalom csak akkor lenne részükről kizárt, ha e támogatást nem jelentették volna be, ami a jelen esetben nem így történt.

131 A Bizottság úgy véli, hogy e jogalap a megtámadott ítélet részleges és téves olvasatából ered, mivel a 33/6 határozattal módosított 9/1998 törvény szerinti programot soha nem jelentették be. Ezenkívül a Bizottság a legcsekélyebb biztosítékot sem nyújtotta azzal kapcsolatban, hogy az említett program összeegyeztethető lenne a közös piaccal.

–A Bíróság álláspontja

132 A Törvényszék a megtámadott ítélet 273. pontjában helyesen állapította meg, hogy a jogos bizalomra való hivatkozás joga feltételezi, hogy az Unió hatáskörrel rendelkező hatóságai pontos, feltételhez nem kötött és egybehangzó, valamint hitelt érdemlő és megbízható forrásokból származó ígéreteket nyújtottak az érdekelt számára. A Bíróság állandó ítélkezési gyakorlatából következik ugyanis, hogy e jog minden jogalanyt megillet, akiben az Unió valamely intézménye, szerve vagy hivatala – konkrét ígéretet téve neki – megalapozott várakozásokat kelt. Ilyen biztosítéknak minősül a közlés formájától függetlenül a pontos, feltételhez nem kötött és egybehangzó tájékoztatás (lásd többek között a C-537/08. sz., Kahla Thüringen Porzellan kontra Bizottság ügyben 2010. december 16-án hozott ítélet [EBHT 2010., I-12917. o.] 63. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

133 Márpedig a jelen ügyben a Törvényszékhez benyújtott iratokból kitűnik, hogy a vitatott program összeegyeztethetőségét illetően nem állapítható meg semmilyen, az Unió valamely intézményétől, szervétől vagy hivatalától származó pontos, feltétel nélküli és egybehangzó biztosíték.

134 Azt is meg kell állapítani, mint azt a Törvényszék a megtámadott ítélet 274. és 275. pontjában helyesen hangsúlyozta, hogy valamely állami támogatás szabályszerűségébe vetett jogos bizalomra – rendkívüli körülményektől eltekintve – főszabály szerint csak abban az esetben lehet hivatkozni, ha ezt a támogatást az EUMSZ 108. cikkben előírt eljárás betartásával nyújtották. A jelen ügyben a jóváhagyó határozat kimondta, hogy a Bizottság jóváhagyása csak a támogatási kérelem benyújtását követően megkezdett projektekhez nyújtott támogatásokra vonatkozik, a vitatott támogatásokat pedig, amelyek e feltételnek nem tesznek eleget, nem az EUMSZ 108. cikkben előírt eljárás betartásával nyújtották. A vitatott támogatások kedvezményezettjei tehát nem hivatkozhatnak az említett támogatások szabályszerűségébe vetett jogos bizalomra.

135 Továbbá a jelen jogalap mérlegelése szempontjából irreleváns az a körülmény, hogy egyrészt a nemzeti hatóságok állítólag nem közölték a vitatott támogatás kedvezményezettjeivel a jóváhagyó határozat teljes terjedelmű példányát, másrészt pedig e határozatnak az *Európai Unió Hivatalos Lapjában* történő közzététele nem tett említést a támogatás iránti kérelem előzetes benyújtásával kapcsolatos feltételről. A 659/1999 rendelet 20. cikkének (3) bekezdése szerint ugyanis bármely érdekelt fél kérelemre megkapja a Bizottság által e rendelet 4. és 7. cikke, a 10. cikkének (3) bekezdése és 11. cikke szerinti határozat egy példányát.

136 Végül a Regione autonoma della Sardegna által felhozott azon érv, amely szerint az, hogy a munkálatokat a támogatás bejelentését követően kezdték meg, elegendő a kedvezményezettek által az intézkedés összeegyeztethetőségébe vetett jogos bizalom alátámasztásához, mindenképp hatástalan, mivel a jelen esetben a vitatott programot nem jelentették be a Bizottságnak, mint azt a Törvényszék a megtámadott ítélet 188. pontjában megállapította.

137 Következésképpen a bizalomvédelem elvének megsértésére alapított jogalapot mint megalapozatlant el kell utasítani.

138 Az eddigi megfontolások összességére tekintettel a fellebbezést teljes egészében el kell utasítani.

A költségekről

139 Az eljárási szabályzat 122. cikkének első bekezdése alapján, ha a fellebbezés megalapozatlan, a Bíróság határoz a költségekről. E szabályzat 69. cikkének (2) bekezdése alapján, amelyet ugyanezen szabályzat 118. cikke alapján a fellebbezési eljárásban is alkalmazni kell, a Bíróság a pervesztes felet kötelezi a költségek viselésére, ha a pernyertes fél ezt kérte. A fellebbezőket, mivel pervesztesek lettek, a Bizottság kérelmének megfelelően egyetemlegesen kötelezni kell a költségek viselésére.

A fenti indokok alapján a Bíróság (második tanács) a következőképpen határozott:

1) A Bíróság a fellebbezést elutasítja.

2) A Bíróság a fellebbezőket egyetemlegesen kötelezi a költségek viselésére.

Aláírások